

**UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FAKULTA SOCIÁLNYCH VIED A ZDRAVOTNÍCTVA**

**POSTOJE ADOLESCENTNÝCH MUŽOV A ŽIEN
K MANŽELSTVU A RODIČOVSTVU Z HĽADISKA
POHLAVIA**

Bakalárska práca

Študijný program: Sociálna práca

Školiace pracovisko : Katedra sociálnej práce a sociálnych vied

Školiteľ: Doc. PaedDr. Marcela Verešová, PhD.

Ďakujem mojej školiteľke práce
Doc. PaedDr. Marcele Verešovej, PhD.
a konzultantke práce Mgr. Zuzane Ďurčekovej
za cenné rady, odborné usmernenie, podporu a pomoc, ktorú mi poskytli pri vypracovaní
bakalárskej práce.

ABSTRAKT

NIKODEMOVÁ, Lucia: *Postoje adolescentných mužov a žien k manželstvu a rodičovstvu z hľadiska pohlavia*. [Bakalárska práca]- Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Fakulta sociálnych vied a zdravotníctva; Katedra sociálnej práce a sociálnych vied. – Školiteľ: Doc. PaedDr. Marcela Verešová, PhD. stupeň odbornej kvalifikácie: Bakalár (Bc.). – Nitra: FSVaZ, 2010. 44 s.

Autorka sa vo svojej bakalárskej práci s teoreticko-empirickým charakterom zameriava na postoje adolescentných mužov a žien k manželstvu a rodičovstvu. Za hlavný cieľ bakalárskej práce si stanovila identifikáciu súčasných postojov vybranej skupiny adolescentov k manželstvu a rodičovstvu, nakoľko sa domnieva, že tieto postoje neovplyvňujú len samotných jednotlivcov, ale majú i dosah na celú spoločnosť. Čiastkové ciele zamerané na identifikovanie súčasných názorov adolescentov na manželstvo a rodičovstvo z hľadiska pohlavia, identifikovanie diferencií postojov k manželstvu a rodičovstvu z aspektu pohlavia a identifikovanie či a ako prebieha výchova k manželstvu a rodičovstvu v rodinách a na školách, tento hlavný cieľ rozvíjajú. Autorka v prvej kapitole charakterizuje adolescentné obdobie. V druhej kapitole charakterizuje muža a ženu, zameriava sa na biologické a psychické zmeny vo vývine ako u muža tak i u ženy. V tretej kapitole charakterizuje manželstvo, popisuje formy usporiadania manželstva, vznik a zánik manželstva, a taktiež ciele a úlohy v manželstve. Vo štvrtej kapitole sa zameriava autorka na charakterizovanie rodičovstva, rodiny, úlohy otca i matky. V piatej kapitole sa venuje výchove k manželstvu a rodičovstvu a tomu, ako táto výchova prebieha v rodine a v škole. Šiestej kapitole autorka popisuje prieskum, jeho prieskumné ciele, otázky a metódy použité v prieskume. V siedmej kapitole podáva výsledky zistené v prieskume. V ôsmej kapitole sa venuje diskusii a porovnaniu výsledkov vlastného prieskumu s výskumom zo zahraničia ako aj s domácim výskumom.

Kľúčové slová:

Adolescencia. Muž a žena. Manželstvo. Rodičovstvo. Výchova k manželstvu a rodičovstvu.

ABSTRACT

NIKODEMOVÁ, Lucia: Attitudes of adolescent men and women towards marriage and parenthood in term of sexes. [Bachelor Work] – Constantine The Philosopher University in Nitra, Faculty of Social Sciences and Health Care; Department of Social Work and Social Sciences. – Adviser: Doc. PaedDr. Marcela Verešová, PhD., Level of Professional qualification: Bachelor (Bc.). – Nitra: FSVaZ, 2010. 44 p.

The author in her Bachelor Work with theoretically-empirical character targeted the attitudes of adolescent men and women towards marriage and parenthood. As the main objective of the Bachelor Work she determined to identify the actual attitudes of the chosen group of adolescents towards marriage and parenthood, because she supposes, that these attitudes do influence not only the individuals themselves, but they also have impact on the whole society. The partial goals aimed at the identification of actual opinions of adolescents on marriage and parenthood from the view of sexes, identification of attitudes differences towards marriage and parenthood from the aspect of sexes and identification, whether and how is the education to marriage and parenthood in progress in families and schools, are this main objective developing. The author in the first chapter describes the adolescent period. In the second chapter she characterizes the man and woman, focuses on the biological and psychical changes in the development as by the man as well by the woman. In the third chapter she defines the marriage, describes the forms marriage structure, generation and end of marriage, and also goals and functions of marriage. In the fourth chapter the author is targeting the characterization of parenthood, family, functions of father and mother. The chapter five is addressed to the education towards marriage and parenthood and also how this education is in progress in the family and at school. The author in the chapter six describes the survey, its search purposes, questions and methods used in the survey. In the seventh chapter she gives the results gained from the survey. In the eighth chapter she pursues the discussion and the comparison of the results from the own survey with the foreign survey and with the domestic survey.

Key words:

Adolescence. Man and Woman. Marriage. Parenthood. Education towards marriage and parenthood.

OBSAH

ÚVOD	8
1 OBDOBIE ADOLESCENCIE	10
2 MUŽ A ŽENA	12
2.1 Biologické zmeny pri premena chlapca v muža	12
2.2 Psychologické zmeny pri premene chlapca v muža	13
2.3 Biologické zmeny pri premene dievčaťa v ženu	13
2.4 Psychologické zmeny pri premene dievčaťa v ženu	14
3 MANŽELSTVO	15
3.1 Formy usporiadania manželstva (vzt'ahov manželov)	15
3.2 Vznik a zánik manželstva so zameraním na zákon o rodine	16
3.3 Cieľ a úlohy manželstva	16
4 RODIČOVSTVO	18
4.1 Rodina	18
4.2 Úloha otca	19
4.3 Úloha matky	19
5 VÝCHOVA K MANŽELSTVU A RODIČOVSTVU	21
5.1 Výchova k manželstvu a rodičovstvu, vplyv rodiny na budúce postoje jednotlivca a jeho rodinný život	21
5.2 Výchova k manželstvu a rodičovstvu v škole	22
6 RIESKUM POSTOJOV ADOLESCENTNÝCH MUŽOV A ŽIEN K MANŽELSTVU A RODIČOVSTVU Z HĽADISKA POHLAVIA	23
6.1 Ciele a otázky prieskumu	23
6.2 Metódy prieskumu	24
7 VÝSLEDKY	26

7.1 Výsledky zistené dotazníkom	26
7.2 Výsledky zistené rozhovorom	31
8 DISKUSIA	34
ZÁVER	39
ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV	41
PRÍLOHY	44

ÚVOD

Bakalárskou prácou s názvom Postoje adolescentov k manželstvu a rodičovstvu z hľadiska pohlavia, sme otvorili problematiku manželstva a rodičovstva. Dôvodov, prečo sme sa rozhodli spracovať prácu tejto tematiky je hneď niekoľko. Prvým dôvodom bol prienik do problematiky manželstva a rodičovstva. Druhým dôvodom bol pokus o identifikáciu postojov súčasných adolescentov z výberového súboru z hľadiska pohlavia. Tretím bola snaha o nájdenie diferencií v identifikovaných postojoch adolescentov z výberového súboru k manželstvu a rodičovstvu.

Práca ma teoreticko-empirický charakter. V prvej kapitole charakterizujeme adolescentné obdobie. V druhej kapitole charakterizujeme muža a ženu. Popisujeme biologické a psychologické zmeny, ktoré sprevádzajú premenu chlapca v muža a dievčaťa v ženu. V tretej kapitole charakterizujeme manželstvo, popisujeme formy usporiadania manželstva (vzťahov manželstva), vznik a zánik manželstva so zameraním na zákon o rodine ako aj ciele a úlohy manželstva. V štvrtej kapitole charakterizujeme rodičovstvo, rodinu, popisujeme úlohu otca a matky. V piatej kapitole sa zameriavame na výchovu k manželstvu a rodičovstvu, na jej charakteristiku. Popisujeme aj výchovu k manželstvu a rodičovstvu z aspektu vplyvu rodiny na budúce postoje jednotlivca a jeho rodinný život ako aj výchovu k manželstvu a rodičovstvu na škole. V šiestej kapitole popisujeme prieskum zameraný na identifikáciu postojov vybranej vzorky adolescentov z hľadiska pohlavia. V siedmej kapitole podávame výsledky nášho prieskumu. V ôsmej kapitole diskutujeme o výsledkoch zistených v prieskume, porovnávame ich s výsledkami iných výskumov.

Na začiatku nášho empirického prieskumu sme si stanovili hlavný cieľ, na ktorý sme sústredili našu pozornosť. Hlavným cieľom prieskumu bolo identifikovanie súčasných postojov vybranej skupiny adolescentných mužov a žien. Ďalej sme si stanovili výskumné otázky, ktorými sme chceli zistiť ako vnímajú adolescenti manželstvo a rodičovstvo, či existuje rozdiel v týchto postojoch z aspektu pohlavia a či sú adolescenti vedení k výchove k manželstvu a rodičovstvu. Na zodpovedanie stanovených výskumných otázok sme použili nami zostavený anonymný dotazník, ktorý obsahoval identifikačné, otvorené otázky a jednu škálovú otázku. Doplňujúcou metódou bol pološtrukturovaný rozhovor. Získané výsledky nášho prieskumu sme podrobili kvalitatívnej a kvantitatívnej analýze. Odpovede na otvorené otázky v dotazníku sme vyhodnocovali kvalitatívne. Voľné

odpovede respondentov/respondentiek sme kategorizovali a zoradili od najčastejšie vyskytujúcich sa odpovedí po najmenej časté.

Snažili sme sa dopracovať k zahraničným ako aj domácim výskumom, ktoré sa zaoberali problematikou manželstva a rodičovstva. Vybrali sme si výskum, ktorý prebehol v Spojených štátoch amerických v roku 1975-1995 a výskumu, ktorý bol uskutočnený v roku 1976-1977, vo vtedy ešte československej socialistickej republike, ktorých obsah čiastočne korešponduje s našim prieskumom. Výsledky týchto výsledkov porovnávame s výsledkami nášho prieskumu v diskusii bakalárskej práce.

1 ADOLESCENTNÉ OBDOBIE

Pojem adolescencia pochádza z latinského slova „adolescere“, ktoré v preklade znamená „vyrásť, dospieť, dozrieť“. Tak ako je vo všeobecnosti definovaná, potom pod ňou rozumieme akýsi biologický most medzi detstvom a dospelosťou (Dusek, 1996). Adolescencia nie je chápaná iba ako určitý stupeň vývinu v živote človeka, ale ide aj o určité obdobie spojené so skúsenosťami. Takto chápaná adolescencia a najmä to ako sa k nej pristupuje, a ako je chápaná sa spája a závisí aj od historického a časového rámca spoločnosti, kultúrneho a subkultúrneho kontextu, etnika. K adolescencii sa pristupuje rozdielne aj medzi jednotlivými krajinami (Dusek, 1996).

Adolescentné obdobie je obdobím, ktoré sa vymedzuje od 15 do 18 až 20 roku života. Toto obdobie sa môže označovať aj ako obdobím vlastného dospievania, počas ktorého dochádza k telesnému a duševnému dozrievaniu, k vytváraniu si vzťahov k opačnému pohlaviu, k osamostatňovaniu sa a odpútavaniu sa od rodičov, a v neposlednom rade k vytváraniu dobrej sociálnej adaptácie (Matejovičová, 2007).

„Vstup do adolescencie je daný dobou, kedy mladý človek z pravidla telesne dozrieva ako muž (o niečo neskoršie) alebo ako žena (o niečo skoršie) a zároveň dobou, kedy si zvolil učebný alebo študijný odbor a začína sa pripravovať na určité povolanie.“ (Říčan, 2004, s.191). „Koniec obdobia je obtiažne stanoviť jednoznačne. Neponúka sa žiadny predel v biologickom vývoji a tým menej v sociálnom vývoji.“ (Říčan, 2004, s.192).

Z aspektu zvýraznenia naviazanosti sa môže obdobie staršieho školského veku na adolescentné obdobie rozdeliť na tri časové úseky (Matejovičová, 2007):

1. predpubertu (10.-13.rok)
2. pubertu (13.-15.rok)
3. adolescenciu, postpubertu (16.-20.rok)

„Pre adolescentné obdobie je charakteristické dokončenie kvantitatívneho vývinu nervovej sústavy (ale ďalej pokračujú jej kvalitatívne zmeny), rozvoj schopnosti myslenia, logickej pamäti, formovanie charakteru. Prebieha intenzívnejší život v kolektíve, ktorý výrazne zasahuje do ich života, čo sa môže pozitívne alebo negatívne prejaviť na ich správaní.“ (Matejovičová, 2007, s.31). Adolescencia je predovšetkým dobou komplexnejšej psychosociálnej premeny. Mení sa osobnosť dospievajúceho i jeho sociálne pozície. Mladý človek získava nové role spojené s vyššou sociálnou prestížou, zviazanosť na rodinu a závislosť od nej je obvykle dokončená, vzťahy s rodičmi sa stabilizujú

a skl'udňujú. Vrstevníci sa stávajú ešte významnejší, ako boli skôr v rámci sociálnych vzťahov. Partnerské vzťahy tohto obdobia bývajú omnoho zrelšie (Vágnerová, 2000). Toto obdobie je možné stručne definovať niekoľkými dôležitými premennými (Vágnerová, 2000):

- Prvý pohlavný styk
- Ukončenie povinnej školskej dochádzky, dovŕšenie príprav profesijného obdobia
- Adolescent dosahuje plnoletosť

„V tejto dobe je človek najkrajší, telesne i duševne najsviežejší, najdychtivejší a najbystrejší. Berie svoj život zodpovedne a slobodne do svojich rúk. Zároveň je však dospievanie obdobie ťažké a plné rozporov. Adolescent sa má vyznať sám v sebe a nájsť svoje miesto vo svete, overiť si čo dokáže a čo vydrží, sám seba nájsť v nejakom presvedčení a životnom programe.“ (Řičan, 2004, s.191).

V mnohých literatúrach sme sa dočítali, že rýchlosť k zmenám, k akým dochádza počas dospievania či premeny chlapcov v mužov a dievčat v ženy, je individuálna a závisí od mnohých faktorov.

Hoci v priebehu adolescencie dochádza k zmenám v oblasti biologickej, kognitívnej a sociálnej, tak tieto zmeny sa nedejú rovnako u všetkých mladých dospievajúcich ľudí. Niektorí prepadajú pocitom byť výnimoční, sebavedomí, atraktívny, iní sa cítia byť škaredí, plachí, nesmelí. Rozdiel je aj v tom, že niektorí adolescenti sú vďační, že môžu žiť pri rodičoch zatiaľ čo iní sa chcú čo najskôr osamostatniť a žiť svoj vlastný život (Steinberg, 1993).

„Puberta je predovšetkým obdobím pohlavného dozrievania, ktoré zahŕňa dotváranie prvotných pohlavných znakov, t.j. vnútorných a vonkajších genitálií, i rozvoj druhotných pohlavných znakov.“ (Rozinajová, 1992, s.26).

2 MUŽ A ŽENA

„V prírode panuje dokonalá harmónia. Každé „prečo“ má svoje „preto“. Aj odlišnosť muža a ženy vychádza z prirodzených potrieb života. Je to vzácny dar prírody ľudstvu. Práve odlišnosť muža a ženy robí život príťažlivým a krásnym.“ (Rozinajová, 1992, s.16).

2.1 Biologické zmeny pri premene chlapca v muža

„Pohlavné dozrievanie chlapcov sa v porovnaní s dievčatami oneskoruje približne o 2 roky.“ (Rozinajová, 1992, s.28).

„Mužské pohlavné orgány slúžia na tvorbu mužských pohlavných buniek. Delia sa na vnútorné pohlavné orgány, ku ktorým patria semenníky, nadsemenníky a semenovody, semenné mechúriky a predstojnica, a vonkajšie pohlavné orgány, ktoré tvorí pohlavný úd a miešok.“ (Rozinajová, 1992,s.30).

Hormóny ktoré sú produkované mozgom a inými orgánmi spôsobujú, že genitálie nielen začnú rásť rýchlejšie, ale zároveň sa aj menia. Zväčšia sa semenníky, pokožka na miešku je ovisnutejšia, vráskavejšia a tmavšia. Neskôr penis rapídne rastie do dĺžky a šírky (Gravellová, Castro, 2004).

Mnohí ľudia považujú za znak, že chlapec sa stal mužom jeho prvú ejakuláciu. Tá nastáva ak sa z penisu uvoľnia spermie. Väčšina chlapcov zažije svoju prvú ejakuláciu v 13. alebo 14. rokoch života (Gravellová, Castro, 2004).

Medzi výrazné telesné zmeny pri premene chlapca v muža môžeme zaradiť v neposlednom rade aj objavenie sa ochlpenia na tvári, v podpazuší na hrudi a v niektorých prípadoch dokonca aj na pleciah chrbte a v oblasti žalúdka. Okolo penisu pozorujeme pubické ochlpenie, ktoré sa ťahá až smerom k pupku a po vnútorných stranách stehien (Gravellová, Castro, 2004).

K telesným zmenám patrí aj z rýchlý rast tzv. rastové zrýchlenie v období puberty. Prejavuje sa nielen v raste do výšky, ale aj v raste a rozširovaní sa ramien, nôh a chodidiel. Veľkým problémom chlapcov ako aj dievčat sú v období puberty vyrážky, ktoré sa objavujú na tvári. Tak ako mazové žľazy sú v puberte aktívnejšie i potné žľazy. K sekundárnym znakom typickým u chlapcov patrí aj zmena ich hlasu (Gravellová, Castro, 2004).

2.2 Psychologické zmeny pri premene chlapca v muža

„Puberta je vo vývoji osobnosti prechodnou etapou plnou napätí.“ (O sexualite, 1983, s.55). S psychickými zmenami sa u chlapcov spája vytváranie si akéhosi vlastného sveta, egocentrické sebauplatňovanie, konflikty s rodičmi či rovesníkmi (O sexualite, 1983). V tomto období sa stáva mladý človek zraniteľnejším a ovplyvniteľnejším. Pohybuje sa v rôznych skupinách, partiách, ktoré poskytujú veľmi často negatívny vzor a s tým spojený vznik závislostí na drogách, alkohole, cigaretách a podobne.

2.3 Biologické zmeny pri premene dievčaťa v ženu

Ženské telo je už napohľad odlišné od mužského. Rozdiely medzi mužom a ženou sú ako v primárnych tak i v sekundárnych pohlavných znakoch. „Ženské pohlavné orgány sa delia na vnútorné a vonkajšie. K vnútorným pohlavným orgánom patria vaječníky, vajčikovody, maternica a pošva, ktorá spája vnútorné a vonkajšie rodlá. K vonkajším pohlavným orgánom rátame veľké a malé pysky ohanbia, dráždec, dutinkové telesá a predsieňové žľazy.“ (Rozinajová, 1992, s.28).

Medzi najvýraznejšie sekundárne pohlavné znaky môžeme zaradiť ochlpenie v podpazuší, ohanbí, rast prs, zmenu postavy (Stoppardová, 2002).

„Asi v 14 rokoch narastie ochlpenie v podpazuší a začnú fungovať potné žľazy.“ (Stoppardová, 2002, s.11). „Prsia začínajú rásť v 10- 11 rokoch. Oblasť okolo bradaviek (tzv. dvorec, nazývaný aj areola), sa zdurí a bradavky z nej začnú vyčnievať. V prsiach sa ukladá tuk a žľazové tkanivo.“ (Stoppardová, 2002, s.11).

Stoppardová (2002) popisuje aj zmeny postavy ženského tela. Driek zostáva štíhli, pričom tuková hmota sa ukladá najmä v oblasti bokov, objem pribúda aj v oblasti hrudníka či stehien.

Medzi výrazné znaky ženského dospievania patrí aj prvá menštruácia. „Sliznica maternice prechádza pod vplyvom hormónov vaječníkov výraznými zmenami. Dochádza u nej ku krvným výlevom a k jej povrchnému odlupovaniu. Tieto zmeny sliznice maternice sa nazývajú menštruácia (menzes) a celý cyklus zmien je menštruačný cyklus. U dievčat sa začína okolo 13. roku a u žien prestáva vo veku okolo 45. - 50. roku (menopauza, klimaktérium). Menštruačný cyklus sa opakuje spravidla v obdobiach 28 dní (niekedy 24 dní).“ (Matejovičová a kol., 2007, s.65)

2.4 Psychologické zmeny pri premene dievčaťa v ženu

Psychické zmeny, ktoré sú sa najvýraznejšie podpisujú pod premenu dievčaťa na ženu sú predovšetkým zmeny nálad, ako napríklad pri predmenštruačnom syndróme sú ženy deprimované, unavené, ľahko podráždivé, extrémne zraniteľné, nespokojné alebo bez záujmu o čokoľvek (Janouchová, 2007). Typický je i pocit nepochopenia pri vytváraní si vlastného sveta, rozhodovaní alebo vnímaní seba ako aj okolia. V tomto období ide o aktívne presadzovanie vlastných potrieb, práv a nárokov. Mnohé dievčatá majú tiež už v rannom veku problémy s prijímaním potravy a dôraz sa kladie na výzor. Zmeny nastávajú aj v emocionálnej rovine v dôsledku nadväzovania priateľstiev, prvých lások či riešenie vzťahových problémov nielen s partnermi, ale aj s rodičmi či blízkym príbuzenstvom a známymi.

3 MANŽELSTVO

„Manželstvo je sociálne uznávaný a zväčša i formálne uzatvorený zväzok dvoch alebo viacerých osôb, ktorý utvára predpoklady vzniku nukleárnej alebo zväčšenia rozšírenej rodiny a z ktorého pre manželov vyplývajú mnohé sociálne práva a povinnosti. Každá spoločnosť reguluje manželstvo mnohými sociálnymi normami, vzormi predpismi a pod.“ (Sopóci, Búzik, 1995, s.90).

„Manželstvom sa rozumie trvalé spolužitie muža a ženy, založené na princípe dobrovoľnosti, vzájomnej lásky, úcty a vernosti, vzájomnej pomoci a rovnoprávnosti. V našom rodinnom práve je založené na zásade monogamie, t.j. zväzku jedného muža s jednou ženou.“ (Rozinajová, 1992,s.86).

„Manželstvo je osobitný vzťah dvoch dospelých ľudí rozličného pohlavia. Je to vzťah muža a ženy, ktorí našli v sebe zaľúbenie, cítia voči sebe vzájomnú náklonnosť a priťazlivosť a na základ vzájomnej lásky sa dobrovoľne rozhodli stať sa manželmi. Toto ich rozhodnutie spečatené sobášom vzala na vedomie spoločnosť a chápe ich už ako jeden celok.“ (Rozinajová, 1980, s.55).

„Manželstvo je dobrovoľný zväzok medzi dvoma rovnoprávnymi a slobodnými ľuďmi. Otázku, či majú alebo nemajú uzatvoriť manželstvo, riešia si mladí ľudia sami; nevyžaduje sa na to nič súhlas. No keď je už zväzok uzatvorený, jeho pevnosť strážia zákony aj sama spoločnosť, pretože len pevná rodina je zárukou správnej výchovy dorastajúceho pokolenia.“ (Moisejovič Chodakov,1986, s.15).

3.1 Formy usporiadania manželstva (vzťahov manželov)

„Podľa usporiadania manželských vzťahov, resp. vzťahov manželov, rozlišujeme tieto tri typy manželstva: “ (Sopóci, Búzik, 1995. s.90).

- Monogamia (manželstvo jedného muža a jednej ženy)
- Polygamia (manželstvo jednej osoby s niekoľkými osobami, ktoré má dve podoby:
  - polygýniu - manželstvo jedného muža s viacerými ženami [mnohoženstvo]
  - polyandriu - manželstvo jednej ženy s viacerými mužmi [mnohomužstvo])
- skupinové manželstvo (manželstvo niekoľkých mužov s niekoľkými ženami)

„V našej krajine jestvuje iba monogamné manželstvo. Len ono je chránené zákonom a zodpovedá súčasnej morálke.“ (Moisejovič Chodakov,1986, s.15).

3.2 Vznik a zánik manželstva so zameraním na zákon o rodine č. 36/ 2005 Z.z.

V súčasnosti upravuje vzťahy medzi manželmi naša legislatíva Zákonom o rodine- Zákon č. 36/2005 Z.z. Podľa prvej hlavy tohto zákona (Zákon o rodine SK, 2005), t.j. Zákona o rodine, môže vzniknúť zväzok medzi mužom a ženou uzavretím manželstva pred matričným úradom alebo uzavretím manželstva pred orgánom cirkvi. V oboch prípadoch uzavretia manželstva musia byť splnené určité náležitosti, ktoré sa vzťahujú k danej forme uzavretia manželstva.

V súčasnosti sú čoraz „atraktívnejšie“ nové formy partnerstva, partnerského, respektíve manželského života. Čím ďalej tým viac sa v moderných spoločnostiach čoraz bežnejším stáva život bez manželského partnera (a to i s dieťaťom, ako aj bez neho) programovo bezdetné manželstvo, spolužitie mužov a žien v komúnach, spolužitie muža a ženy bez uzavretia manželstva, registrované partnerstvá, homosexuálne partnerské spolužitie a podobne. Aj na základe týchto javov sa v moderných spoločnostiach v posledných desaťročiach hovorí o kríze rodiny (Sopóci, Búzik, 1995).

Zákon o rodine (Zákon o rodine SK, 2005), taktiež uvádza aj okolnosti, za ktorých manželstvo zaniká. Tými okolnosťami sú rozvod, smrť alebo vyhlásenie jedného z manželov za mŕtveho.

Na manželstvo v súčasnosti mnohé súčasné moderné spoločnosti nepozerajú a nechápu ho ako celoživotnú záležitosť, ale skôr ho považujú za niečo čo možno skončiť a znovu začať. Je však veľmi dôležité uvedomovať si, že rastúca rozvodovosť a uzatváranie ďalších manželstiev má množstvo sociálnych následkov. Medzi tieto následky patrí napríklad vznik neúplných rodín s jedným rodičom, rodín s jedným nevlastným rodičom a podobne. Tieto následky ovplyvňujú život všetkých členov rodiny, predovšetkým detí (Sopóci, Búzik, 1995).

3.3 Cieľ a úlohy manželstva

„Cieľom manželstva je reprodukcia obyvateľstva, intímne spolužitie, vzájomná láska a vzájomná pomoc.“ (Rozinajová, 1992,s.86).

Úlohy, ktoré sú spájané s manželstvom sú veľmi podobné jeho cieľom, nakoľko sú od týchto cieľov aj odvodené. Medzi základné úlohy manželstva patrí poskytovanie si vzájomnej lásky a zachovávanie si vernosti, sexuálne spolunažívanie, vzájomné pomáhanie

si a v neposlednom rade úlohou v manželstve je mať spoločné potomstvo a spoločne sa oň starať (Rozinajová, 1992).

4 RODIČOVSTVO

„Život je zázrak- a počatie i vývin nového človeka je ten najväčší zázrak života, ktorý by mal zakaždým znova budiť úžas, hoci ide o najbežnejšiu udalosť.“ (Pšenička, 1998, s.10).

„Rodičovstvo je jednou z najvýznamnejších sociálnych úloh človeka. Zahŕňa v sebe biologicko-reprodukčnú a sociálno-mravnú stránku. Rodičovstvo je zo sociálno-psychologického hľadiska prostriedkom sebauplatnenia, osobnej spokojnosti a šťastia. Jeho obsahom sú určité práva a povinnosti voči deťom a rodine.“ (Rozinajová, 1990, s.107).

Otec a matka tvoria základ úplnej rodiny a svojou odlišnosťou sa dopĺňajú, a tak spolu utvárajú pri výchove a starostlivosti o dieťa harmonický základ. Ak sa o dieťa starajú obaja rodičia, teda otec a matka, hovoríme, že dieťa dostáva úplnú rodinnú výchovu. V tomto prípade sa dieťa neučí a nevychováva iba slovnou, ale aj v rodine je na prvom mieste sociálne učenie, napodobňovanie rodičovských vzorov (Rozinajová, 1992).

Nie je tomu tak dávno, pár desiatok rokov dozadu, bolo bežné sa brať najmä v prípade, že bolo dieťa na ceste. Slobodné matky boli diskriminované a vytláčané na okraj spoločnosti. Dnes je tomu inak. Tehotenstvo nie je dôvodom na svadbu. Počet dvojíc žijúcich spolu bez manželského zväzku vychovávajúcich detí čoraz viac rastie, tak ako aj samostatne vychovávajúcich matiek a otcov (Karsten, 2006).

4.1 Rodina

Rodina je najdôležitejšia sociálna skupina. Rodina ako sociálna skupina je ekonomickou, sociálnou bunkou spoločnosti, pre ktorú je charakteristické plnenie viacerých úloh. Jej hlavnou úlohou je reprodukcia a výchova, teda socializácia potomstva. Ako spoločenská inštitúcia je tiež základným článkom sociálnej štruktúry spoločnosti. Ide o skupinu najmenej dvoch osôb. V rodine sa zabezpečuje obnovovanie a výchova generácií, a preto je základnou bunkou spoločenského života. Rozlišujeme rodinu úplnú (otec, matka, aspoň jedno dieťa), neúplnú (chýba jeden z rodičov), rozšírený typ rodiny (je zložená z dvoch alebo viacerých jaderných rodín), rekonštitovaných (zmiešaná po rozvode alebo ovdovení) a podobne (Strieženec, 1996).

„Úloha rodiny vyplýva z potrieb dieťaťa i dospelého jedinca. Reprezentujú ju základné funkcie rodiny- funkcia biologická, výchovná, emocionálna, ekonomická a ochranná.“ (Rozinajová, 1980, s.111).

4.2 Úloha otca

Tak ako je dôležitá výchova matky už v najútlejšom veku dieťaťa, práve tak ťažko si môžeme odmyslieť výchovu otca najmä v období puberty a dospievania. Otcovskú autoritu nemôže a nevie nič nahradiť. Práve v tomto období si dieťa všíma najmä otca, obdivuje jeho silu, schopnosti, pracovné úspechy, úsilie vynaložené pri chránení rodiny. V otcovi dieťa hľadá a nachádza poradcu, priateľa i prikazovateľa. Úloha otca sa prejaví najvýraznejšie vtedy, ak ju otec prestane plniť (Rozinajová, 1980). Mnohí otcovia venujú svojmu zamestnaniu viac času ako svojim vlastným deťom. Výchovu prenechávajú na partnerky, manželky. Ak pri výchove chýba živý príklad otca, prejaví sa pri výchove dieťaťa nedostatok sebadôvery a istoty (Schwengeler, Schwengelerová, 1993).

„Otec je rovnako dôležitý pri výchove dcéry i syna. Dcéra hľadá u otca ochranu a oporu, zároveň je vzorom pri výbere jej budúceho manželského partnera. Syn vidí v otcovi vzor, ktorý by chcel napodobniť a vyrovnáť sa mu. Otec a matka sú pre deti prvé životné vzory.“ (Rozinajová, 1992, s.111). Dôležitosť matky aj otca pri výchove je nepochybne dôležitá, ale odlišnosti v prístupe k bábätkám je viditeľná najmä zo strany otca. K bábätku mužského pohlavia pristupuje otec inak ako k bábätku ženského pohlavia, zatiaľ čo matka pristupuje k dcére ako aj synovi vo všeobecnosti rovnako. Otec si všíma skôr mužskú stránku svojho syna. Nielenže sa s ním viac hrá, ale podporuje v ňom mužské postoje ako napríklad telesná a bádateľská činnosť, samostatný pohyb, kým pri dievčatku je maznavejší a podporuje jej ženský charakter (Badinter, 1993).

Medzi povinnosťami otca nepatrí len deti živiť, ale ich aj vychovávať a starať sa o ne. Otec aj matka majú voči deťom rovnaké práva a povinnosti. Výchova, starostlivosť o deti patrí k ich spoločným úlohám a povinnostiam (Rozinajová, 1992).

„Všeobecne sa dá povedať, že otcovia ktorí sa aktívne zúčastňujú na starostlivosti o svoje deti a na ich výchove sa pokladajú za šťastnejších v otcovstve než tí, čo do týchto činností nie sú až tak zapojení.“ (Badinter, 1993, s.173).

4.3 Úloha matky

„Matka. Slovo, ktoré vari každý človek vyslovuje s nehou a úctou.“ (Rozinajová, 1980, s.71).

„Matka, to nie je postava s pevnými kontúrami ako majú iné. Je to celý svet. Predstavuje jediný priestor, v ktorom dieťa môže žiť. Len keď cíti jej pohľad môže byť šťastné. Matka je vnímaná rovnako ako vzduch, ktorý dieťa dýcha, ako slnko, ktoré zalieva priestor

svetlom, a ako forma vlastnej prítomnosti. Je preto na rozdiel od nejakej postavy bez kontúr, rovnako ako priestor okolo nás nemá hranice.“ (Schwanitz, 2009, s.70-71).

Matka je pre duševný vývin dieťaťa veľmi dôležitá. Mnoho odborníkov sa zhoduje v tom, že dieťa, ktoré nemalo možnosť vyrastať s matkou, najmä v predškolskom veku, keď je citový rozvoj dieťaťa najintenzívnejší, býva týmto nedostatkom navždy poznačené (Rozinajová, 1980).

Mnohé mamy sú názoru, že v porovnaní so svojimi manželmi vedia dieťa vnímať viac. Skutočnosť je taká, že sa dokážu lepšie adaptovať na svoje úlohy, vychádzať v ústrety, obetovať sa a dať sa tomu druhému. Táto skutočnosť vyplýva z prekladu telesnej skúsenosti tehotenstva na psychologickú úroveň. Zatiaľ čo muž takúto skúsenosť nemá. Tým že matka začala vnímať dieťa už počas tehotenstva ako časť seba samej, dokáže mu lepšie načúvať, vycíti ako sa má, čo si myslí a prežíva. Lepšie ho chápe, vie intenzívnejšie a citlivejšie vnímať jeho duševné rozpoloženie, zodpovednejšie vníma jeho potreby, čo uznávajú aj samotní otcovia (Polí, 2008).

„Pre náročnosť a nepostrádateľnosť úlohy matky pre dieťa je žiaduce pripraviť sa na ňu svedomito, a tak prejavíť zodpovednosť k svojmu budúcemu poslaniu roly materstva. Nakoľko matka má byť obetavá, pracovitá, láskavá, verná, potom treba tieto vlastnosti pestovať oveľa skôr, ako sa dievča stane matkou.“ (Rozinajová, 1992).

5 VÝCHOVA K MANŽELSTVU A RODIČOVSTVU

Výchova k manželstvu a rodičovstvu sa dotýka všetkých obyvateľov akéhokoľvek veku. Patria sem deti v predškolskom, v mladšom a staršom školskom veku cez mladistvých a mladých dospelých až po najstaršiu generáciu občanov. Táto výchova sa teda môže chápať ako celoživotný proces, ktorý zahŕňa všetky skupiny a vrstvy obyvateľstva (Prevendárová, 2000). „Výchova k manželstvu a rodičovstvu v našom ponímaní zahŕňa:“ (Prevendárová, 2000, s.8):

- oblasť sexuality a s ňou súvisiace otázky sexuálneho zdravia, sexuálneho správania a reprodukcie,
- oblasť párového spolužitia v partnerskom a manželskom vzťahu
- oblasť rodinného spolužitia

„Všeobecným cieľom výchovy k manželstvu a rodičovstvu je umožniť a podporovať čo najplnší rozvoj ľudskej osobnosti v tom smere, aby boli utvorené všetky predpoklady na zdravý citový a sexuálny život, obojstranne uspokojivé párové a manželské spolužitie, predpoklady na utvorenie stabilnej rodiny a optimálne plnenie rodičovského poslania.“ (Prevendárová, 2000, s.10).

„... v rovine základných citových vzťahov vždy dieťa vychovávame i sexuálne- málo, veľa- dobre, zle- vedome, nevedome- ale vždy nejako.“ (Matějček, 1999, s.91).

5.1 Výchova k manželstvu a rodičovstvu v rodine a jej vplyv na budúce postoje jednotlivca a jeho rodinný život

Vo výchove k manželstvu a rodičovstvu v rodine zohráva veľmi veľkú úlohu osobný príklad vlastných rodičov. Dieťa má tendenciu napodobňovať rodiča. Najmä jeho manželský a rodinný život je pre neho životným modelom. Ak boli rodičia šťastní, dieťa si osvojí štýl ich vzájomného života, ktorý bude vnášať i do toho svojho s budúcim partnerom. Ak sa neznášali sú to pre dieťa smutné zážitky a spomienky. Aj keď sa v tomto prípade nemôže o svojich rodičov oprieť ako o dobrý vzor, mohlo si osvojiť určité prejavy, ktoré neskôr samo bude vnášať do svojich vzťahov (Rozinajová, 1980).

Podľa poznatkov viacerých psychologických a sociologických výskumov, môžeme konštatovať, že formovanie osobnosti dieťaťa a jeho vzťahov s okolím závisí od týchto faktorov (Prevendárová, 2000):

- od kvality manželského spolužitia rodičov

- od vzťahov rodičov k deťom a ich výchovného štýlu
- od celkovej úrovne detstva
- od rodinných vzorov

Zodpovednosť rodičov spočíva v ochrane svojich detí pred telesnými, duševnými a sociálnymi následkami nenáležitého správania v oblasti sexuality (Schnabl, 1975).

5.2 Výchova k manželstvu a rodičovstvu v škole

S touto témou sa objavujú polemiky súvisiace s tým, či výchova k manželstvu a rodičovstvu má byť samostatným vyučovacím predmetom ako je to napríklad vo Veľkej Británii, alebo integrálnou súčasťou celého výchovno-vzdelávacieho procesu ako je to napríklad v Dánsku, Českej republike či u nás, alebo sa diskutuje o tom či má byť povinná alebo nepovinná. Otázkou je aj to, či ju má realizovať učiteľ alebo iný odborník ako lekár, psychológ a podobne (Prevendárová, 2000).

U nás je v súčasnosti táto výchova integrovaná do viacerých predmetov, a to napríklad do biológie, etickej výchovy, občianskej výchovy. Takéto riešenie však nesie so sebou niekoľko problémov. Nimi sú (Prevendárová, 2000):

- výchova k manželstvu a rodičovstvu je súčasťou učebných osnov iných predmetov, hoci má svoje vlastné učebné osnovy, ktoré sa takýmto spôsobom nedajú plne uplatniť v praxi
- výchova k manželstvu a rodičovstvu nemá jednoznačne určeného a vyškoleného učiteľa
- výchova k manželstvu a rodičovstvu u nás má najväčší priestor na uplatnenie jej osnov najmä na hodinách etickej výchovy, no však etická výchova nie je povinná pre všetkých žiakov. Je to povinne výberový predmet v kombinácii s náboženskou výchovou.

„Ak má byť výchova k manželstvu a rodičovstvu dostatočne efektívna, treba ju uskutočňovať systematicky, dlhodobo a komplexne.“ (Prevendárová, 2000, s.12).

6 PRIESKUM POSTOJOV ADOLESCENTNÝCH MUŽOM A ŽIEN K MANŽELSTVU A RODIČOVSTVU Z HĽADISKA POHLAVIA

K výberu tejto témy prieskumu nás najviac motivovala skutočnosť, že postoje súčasných adolescentov k manželstvu a rodičovstvu majú veľký dopad na demografiu. Najmä na jej dynamiku v sfére sobášnosti, rozvodovosti, pôrodnosti, a potratovosti, čo ovplyvňuje celú spoločnosť. V neposlednom rade náš motív zisťovania postojom adolescentov k manželstvu a rodičovstvu bolo aj ten, že ich postoje majú veľký dopad na význam rodiny ako základného sociálneho útvaru.

Keďže tejto skupine mladých ľudí nie je venovaná v súčasnosti dostatočne veľká pozornosť, ako budúci sociálni pracovníci zastávame názor, že by bolo vhodné realizovať sa v tomto smere. K vypracovaniu brožúr a k zrealizovaniu odborných prednášok či seminárov pre adolescentov na tému manželstvo a rodičovstvo na stredných školách, bolo potrebné najskôr uskutočniť prieskum medzi adolescentmi, na základe ktorého bolo možné zistiť ich súčasné postoje k tejto problematike. Výsledky prieskumu nám ukázali súčasné postoje ako adolescentných mužov tak aj adolescentných žien k manželstvu a rodičovstvu. Závbery, ku ktorým sme v našej práci dospeli, naznačujú viaceré podnety pre teoretickú a aplikačnú prax sociálnych pracovníkov/pracovníčok. Je potrebné zohľadniť, že vzhľadom na nižší počet respondentov a respondentiek, naše výsledky nie sú reprezentatívne pre populáciu.

6.1 Ciele a otázky prieskumu

Ciele prieskumu

Hlavným cieľom prieskumu bola identifikácia, súčasných postojov vybranej skupiny adolescentov k manželstvu a rodičovstvu.

Bližším spresnením a špecifikovaním hlavného cieľa sme dospeli k nasledovným čiastkovým cieľom :

- C1- Identifikovať súčasné názory adolescentov na manželstvo a rodičovstvo z hľadiska pohlavia.
- C2- Identifikovať diferencie postojov k manželstvu a rodičovstvu z aspektu pohlavia.
- C3- Identifikovať či a ako prebieha výchova k manželstvu a rodičovstvu v rodinách a v škole.

Prieskumné otázky

V prieskume sme si stanovili tieto prieskumné otázky:

O1- Ako vnímajú adolescenti manželstvo a rodičovstvo?

O2- Existuje rozdiel v postojoch adolescentných mužov a adolescentných žien na manželstvo a rodičovstvo?

O3- Sú adolescenti vedení k výchove manželstva a rodičovstva?

6.2 Metódy prieskumu

Výberový súbor

Výberový súbor tvorilo 50 respondentov, z toho 25 adolescentných mužov a 25 adolescentných žien, vo veku od 18 do 20 rokov. Boli to študenti/študentky štvrtého ročníka Gymnázia Juraja Fándlyho v Šali, vysokoškooláci/vysokoškooláčky z fakulty sociálnych vied a zdravotníctva v Nitre, ale aj zamestnaní mladí ľudia z okolia Šale a Galanty. Všetci boli slobodní a bezdetní. Respondenti/respondentky boli vybraní/vybrané príležitostným výberom. Podľa Ferjenčika (2000) príležitostnému výberu niekedy hovoríme aj ľubovoľný výber alebo výber dobrovoľníkov. Spočíva v tom, že do výberového súboru sú z danej populácie vybraní jedinci, ktorí sú práve po ruke.

Metódy

Hlavnou výskumnou metódou bol anonymný dotazník (Príloha A Dotazník), ktorým sme zisťovali postoje adolescentov k manželstvu a rodičovstvu. Podľa Ondrejkooviča (2007) dotazník patrí medzi najčastejšie metódy používané v kvantitatívnom výskume. Aplikácia dotazníka spočíva v spoločenskovednom výskume spočíva na získavanie informácií od respondentov písomne a prostredníctvom otázok. Nedochoádza k priamej interakcii medzi výskumníkom a skúmanými osobami.

Náš dotazník sme skonštruovali tak, že bol tvorený desiatimi položkami. Z toho bolo päť otvorených položiek, štyri identifikačné a jedna škálová. Informácie, ktoré sme získali dotazníkom sme vyhodnotili a spracovali v tabuľkách.

Doplňujúcou metódou bol pološtrukturovaný rozhovor so siedmimi respondentmi/respondentkami dotazníka (Príloha B Rozhovory č. 1-6), ktorí boli vybraní/vybrané príležitostným výberom, resp. výberom dobrovoľníkov. Podľa Ferjenčika (2000) sa v pološtrukturovanom rozhovore sa zvyšuje aktivita interviewujúceho. Dopredu má pripravený zoznam otázok, ale spôsob a forma odpovedí na tieto zostáva naďalej viacmenej voľná. Respondent/respondentka si sám/sama môžu vybrať štýl odpovede.

Respondentom/respondentkám bolo položených šesť otvorených otázok, ku ktorým sa mohli vyjadriť, zaujať voči nim stanovisko či postoj. Medzi príležitostne vybranými respondentmi/ respondentkami dotazníka, s ktorými sme viedli rozhovor, boli dvaja adolescentní muži a štyri adolescentné ženy. Tento rozhovor prebehol šesťkrát, nakoľko ho absolvoval/absolvovala individuálne každý/každá jeden/jedna adolescent/adolescentka z výberového súboru. Pri rozhovore sme si všímali a zaznamenali aj reakcie respondentov/respondentiek, ktoré popisujeme vo výsledkoch zistených rozhovormi.

Plán prieskumu

V novembri 2009 sme skonštruovali dotazník, ktorý bol v nasledujúci mesiac rozdáný respondentom/respondentkám. Začiatkom decembra bol rozdáný študentom/študentkám štvrtého ročníka Gymnázia Juraja Fándlyho v Šali. Gymnázium nám vyšlo plne v ústrety so súhlasným stanoviskom možnosti rozdania dotazníka študentom/študentkám, čo sme si nemuseli vyžiadať písomne. V polovici decembra sme dotazníky rozdali študentom/študentkám fakulty sociálnych vied a zdravotníctva v Nitre ako aj zamestnaným mladým ľuďom z okolia Šale a Galanty. Prieskum prebiehal pokojne, bez problémov.

Rozdaných bolo 50 dotazníkov 25-tim adolescentným mužom a 25-tim adolescentným ženám. Nakoľko sme si priebeh výskumu organizovali sami, návratnosť vyplnených dotazníkov bola 100%. Po optickej kontrole, ktorá nevykazovala žiadny chybný dotazník, bolo zrejmé, že všetci respondenti sa ho snažili vyplniť poctivo a svedomito.

7 VÝSLEDKY

V tejto kapitole podávame analýzu výsledkov prieskumu, pričom postupujeme podľa vybraných položiek z dotazníka. Získané údaje na škálovanú položku sme vyhodnotili percentuálne. Odpovede na otvorené položky sme vyhodnocovali kvalitatívne. Najskôr sme kategorizovali voľné odpovede respondentov/respondentiek a následne sme zaznamenali výskyt nami vytvorených kategórií odpovedí a zoradili sme ich podľa poradia od najčastejšie sa vyskytujúcich po odpovedí po najmenej časté.

Prvá až štvrtá položka dotazníka bola identifikačná. Slúžila na ozrejenie demografických údajov a charakterizovanie prieskumnej vzorky (respondentov). Prieskumnú vzorku tvorilo 50 respondentov z toho 25 adolescentných mužov a 25 adolescentných žien.

7.1 Výsledky zistené dotazníkom

Tab. 1 Charakteristika prieskumnej vzorky z hľadiska pohlavia

Pohlavie respondentov	Počet respondentov
Ženy	25
Muži	25

Tab. 2 Charakteristika prieskumnej vzorky z hľadiska veku

Vek respondentov	Počet respondentov	
	Ženy	Muži
18 rokov	16	9
19 rokov	5	4
20 rokov	4	12

Tab. 3 Charakteristika prieskumnej vzorky z hľadiska viery

Odpovede (vyjadrenia respondentov)	Počet respondentov	
	Ženy	Muži
Veriaceho/veriacu katolíka/katolíčku - pravidelne chodím do kostola	4%	20%
Veriaceho/veriacu katolíka/katolíčku - príležitostne chodím do kostola	28%	16%
Veriaceho/veriacu katolíka/katolíčku - nechodím do kostola	36%	28%

Ateistu/ateistku - neveriaceho/neveriacu	16%	24%
Neviem	8%	0%
Iné	8%	12%

Tab. 4 Charakteristika prieskumnej vzorky z hľadiska rodinného prostredia, v ktorom vyrastala

Odpovede respondentov	Počet respondentov	
	Ženy	Muži
Úplná rodina	92%	88%
Žil/a som len s matkou/ otcom	8%	12%

Analýza odpovedí respondentov/respondentiek dotazníka z výberového súboru na položku „Predmanželský sex pre Vás je“, nám ukázala postoje respondentov/respondentiek k predmanželskému sexu. Vo výraznej miere sa vyjadrili respondenti/respondentky, že predmanželský sex považujú za normálny, teda za niečo prirodzené čo patrí k životu. Konkrétne má takýto postoj 32% respondentov-mužov a 72% respondentiek-žien z výberového súboru. 24% respondentov-mužov a 16% respondentiek-žien sa o predmanželskom sexe vyjadrujú, že je dôležitý. Dôležitý najmä z hľadiska spoznávania sa dvoch ľudí i po intímnej stránke, keďže sex a intimita sú vo vzťahu veľmi dôležité a hrajú v ňom veľkú rolu. 16% respondentov-mužov a 8% respondentiek-žien predmanželský sex spájajú s pôžitkom ako aj s rozkošou. Čo nás však trochu prekvapilo bolo, že aj v dnešnej dobe respondenti/respondentky prihliadajú ešte stále na význam lásky v sexe. O to viac prekvapujúci bol fakt, že z výberového súboru prikladá významu lásky v predmanželskom sexe viac respondentov-mužov ako respondentiek-žien. 8% respondentov-mužov a 4% respondentiek-žien súhlasia s predmanželským sexom v prípade, že je praktizovaný z lásky. 4% respondentov-mužov sa vyjadrilo, že predmanželský sex nemá pre nich význam, 4% respondentov-mužov, že predmanželský sex je každého osobná vec. 12% respondentov-mužov uviedlo iné možnosti.

Tab. 5 Analýza odpovedí na položku „Predmanželský sex pre Vás je“

Odpovede respondentov	Počet respondentov	
	Ženy	Muži
Normálny	72%	32%

Dôležitý	16%	24%
Pôžitok	8%	16%
Uznávam ho ak je z lásky	4%	8%
Nemá pre mňa význam	0%	4%
Osobná vec každého človeka	0%	4%
Neviem	0%	0%
Iné	0%	12%

Pri analýze odpovedí respondentov/respondentiek na položku „Antikoncepcia pre Vás je“, sme dospeli k takmer jednoznačnému záveru, že postoj k antikoncepcii respondentov/respondentiek z výberového súboru je pozitívny. Antikoncepciu vnímali najmä ako dôležitú a v súčasnosti bežnú vo vzťahu pri sexuálnom styku. Vo veľkej miere t.j. 76% respondentov-mužov a 88% respondentiek-žien ju vnímalo ako ochranu pred nechceným tehotenstvom, ako určitý spôsob zodpovednosti voči samým sebe s prihliadnutím na svoj vek. Takmer každá respondentka-žena, ktorá zastávala názor, že antikoncepcia je dôležitá, je ochranou pred nechceným tehotenstvom a v súčasnosti je veľmi bežná, pripísala že ju ona sama osobne aj využíva. 8% respondentov-mužov a 4% respondentiek-žien si však uvedomujú ako jej negatíva tak aj pozitíva. Jeden z ďalších prekvapujúcich výsledkov bol aj ten, že sme sa stretli aj s názorom, že antikoncepciu neuznávajú nakoľko je nepriaznivá a škodí. Prekvapujúce na tom bolo to, že takéto stanovisko nezaujali respondentky-ženy, aj napriek tomu, že sa ich to bytostnejšie dotýka, ale 8% respondentov-mužov. 8% respondentov-mužov a 8% respondentiek-žien uviedlo iné možnosti.

Tab. 6 Analýza odpovedí na položku „Antikoncepcia pre Vás je“

Odpovede respondentov	Počet respondentov	
	Ženy	Muži
Dôležitá, ochrana pred nechceným tehotenstvom a v súčasnosti veľmi bežná	88%	76%
Vidím v nej pozitíva, ale aj negatíva	4%	8%
Neuznávam ju, nepriaznivá, škodí	0%	8%
Neviem	0%	0%
Iné	8%	8%

Výsledky, ktoré vznikli po analýze odpovedí respondentov/respondentiek na položku „Plánované rodičovstvo pre Vás je“ boli takmer rovnaké v odpovediach ako aj v ich počte rovnako u respondentov-mužov tak aj u respondentiek-žien. 52% respondentov-mužov a 52% respondentiek-žien z výberového súboru zastávalo názor, že je dôležité a správne, najmä z dôvodu určitej prípravy a vytvorenie podmienok vhodných pre výchovu dieťaťa. 24% respondentov-mužov a 20% respondentiek-žien sa vyjadrilo, že ešte nad plánovaným rodičovstvom a jeho význame nerozmýšľali, keďže sa ich to zatiaľ bytostne netýka. Plánované rodičovstvo považovalo za zodpovednosť 8% respondentov-mužov a 8% respondentiek-žien z výberového súboru. 8% respondentov-mužov ho neuznáva. Iné stanovisko zaujalo 8% respondentov-mužov a 12% respondentiek-žien.

Tab. 7 Analýza odpovedí na položku „Plánované rodičovstvo pre Vás je“

Odpovede respondentov	Počet respondentov	
	Ženy	Muži
Dôležité, správne	60%	52%
Nerozmýšľal /-a som nad tým, zatiaľ sa ma to netýka	20%	24%
Zodpovednosť	8%	8%
Neuznávam ho	0%	8%
Neviem	0%	0%
Iné	12%	8%

Výsledky analýzy percentuálneho vyhodnotenia škálovej položky „Dieťa je dôvodom pre uzavretie manželstva“ sme dospeli k nečakaným a pomerne prekvapujúcim výsledkom. Úplne súhlasili s týmto tvrdením 8% respondentov-mužov, ale žiadna respondentka-žena. Skôr súhlasilo 36% respondentov-mužov a 16% respondentiek-žien, ani súhlasilo ani nesúhlasilo 20% respondentov-mužov a 32% respondentiek-žien. Skôr nesúhlasilo 28% respondentov-mužov a 40% respondentiek-žien a úplne nesúhlasilo 8% respondentov-mužov a 12% respondentiek-žien. Z výsledkov, ktoré nám vyšli je zjavné, že adolescentní respondenti-muži si svoju povinnosť voči žene, v prípade že s ňou čakajú dieťa plne uvedomujú a dokázali by ju spečatiť aj manželstvom zatiaľ čo u respondentiek-žien z tabuľky jasne vidieť, že dieťa nie je dôvodom pre uzavretie manželstva.

Tab. 8 Analýza odpovedí na položku „Dieťa je dôvodom pre uzavretie manželstva“

Odpovede respondentov	Počet respondentov	
	Ženy	Muži
Úplne súhlasím	0%	8%
Skôr súhlasím	16%	36%
Ani súhlasím ani nesúhlasím	32%	20%
Skôr nesúhlasím	40%	28%
Úplne nesúhlasím	12%	8%

Analýzou odpovedí respondentov/respondentiek na položku „Manželstvo pre Vás je“ sme zistili, že 12% respondentov-mužov a 32% respondentiek-žien z výberového súboru adolescentov, manželstvo považujú za vzťah dvoch ľudí. 36% respondentov-mužov a 28% respondentiek-žien považujú manželstvo za formalitu, 4% respondentov-mužov a 20% respondentiek-žien sa vyjadrilo, že nad tým zatiaľ nerozmýšľali, keďže sa ich to bytostne nedotýka. Za zmysel života považuje manželstvo 12% respondentov-mužov a 8% respondentiek-žien. Ako synonymum manželstva uviedlo záväzok 16% respondentov-mužov a 4% respondentiek-žien a manželstvo chápalo ako posvätný zväzok 8% respondentov-mužov a 0% respondentiek-žien. Iné stanovisko zaujalo 12% respondentov-mužov a 8% respondentiek-žien.

Tab. 9 Analýza odpovedí na položku „Manželstvo pre Vás je“

Odpovede (vyjadrenia respondentov)	Počet respondentov	
	Ženy	Muži
Vzťah dvoch ľudí	32%	12%
Formálny zväzok	28%	36%
Nerozmýšľal /-a som nad tým, netýka sa ma to zatiaľ	20%	4%
Zmysel života	8%	12%
Záväzok	4%	16%
Posvätný zväzok	0%	8%
Neviem	0%	0%
Iné	8%	12%

Výsledky analýzy odpovedí respondentov/respondentiek na položku „Rodičovstvo pre Vás je“ sme zistili, že 28% respondentov-mužov a 36% respondentiek-žien z výberového súboru považujú rodičovstvo za zodpovednosť, za určitý druh záväzku. 32% respondentov-mužov a 32% respondentiek-žien vnímajú rodičovstvo ako poslanie, zmysel života či poctu. Odpoveďou, že zatiaľ nad rodičovstvom nerozmýšľali, keďže sa ich to netýka odpovedalo 12% respondenti-muži a 16% respondentiek-žien. Synonymu rodiny v rodičovstve vidí 8% respondentov-mužov a 8% respondentiek-žien, za dôležité ho pokladajú 8% respondentov-mužov a 4% respondentiek-žien. Iné stanovisko má 12% respondentov-mužov a 8% respondentiek-žien.

Tab. 10 Analýza odpovedí na položku „Rodičovstvo pre Vás je“

Odpovede (vyjadrenia respondentov)	Počet respondentov	
	Ženy	Muži
Zodpovednosť, záväzok	36%	28%
Poslanie, zmysel života, pocta	32%	32%
Nerozmýšľal /-a som nad tým, netýka sa ma to zatiaľ	16%	12%
Rodina	8%	8%
Dôležité	4%	8%
Neviem	0%	0%
Iné	4%	12%

7.2 Výsledky zistené rozhovorom

Výsledkami pološtrukturovaného rozhovoru, ktorý sme absolvovali individuálne s dvomi respondentmi-mužmi a štyrmi respondentkami-ženami vybranými z výberového súboru príležitostným výberom, sme si doplnili a rozvinuli odpovede získané dotazníkom. Tu uvádzame otvorené otázky (t.j. otázky, ktoré poskytovali respondentom/respondentkám celkovú voľnosť výpovede (Juszczyk, 2003)), ktoré sme pri rozhovore použili.

Otázka č. 1: Aký je Váš postoj k predmanželskému sexu?

Otázka č. 2: Aký je Váš postoj k chránenému pohlavnému styku? Používate nejakú formu antikoncepcie?

Otázka č. 3: Čo vo Vás vzbudzuje pojem manželstvo?

Otázka č. 4: Aké sú podľa Vás najčastejšie príčiny rozpadu manželstva?

Otázka č. 5: Čo vo Vás vzbudzuje pojem rodičovstvo?

Otázka č. 6: Aký je Váš názor na plánované rodičovstvo?

Otázka č. 7: Boli ste resp. ste vedený k výchove k manželstvu a rodičovstvu? Ak áno kým?

Výsledky odpovedí respondentov/respondentiek na otázku č. 1 sa vo všetkých 6-tich rozhovoroch zhodovali v tom, že všetci 6-ti respondenti/respondentky odpovedali kladne. Predmanželský sex schvaľujú najmä z dôvodu, že umožňuje spoznávanie sa aj po sexuálne stránke, nakoľko je táto stránka vo vzťahu veľmi dôležitá. Pri otázke č.2 taktiež všetci respondenti/respondentky zaujali jednoznačný postoj, že chránený pohlavný styk je dôležitý a v ich prípade aj samozrejmy. Všetky 4 respondentky-ženy sa vyjadrili, že používajú hormonálnu tabletkovú formu antikoncepcie, 1 respondent-muž sa vyjadril, že s jeho priateľkou využívajú taktiež hormonálnu tabletkovú formu antikoncepcie a jeden respondent-muž využíva so svojou priateľkou ako formu antikoncepcie kondóm. Pri otázke č.3 boli vyjadrenia respondentov/respondentiek rôznorodejšie. 3 respondentky-ženy a 2 respondenti-muži odpovedali odpoveďou, že manželstvo je v súčasnosti len formalitou a vedia si predstaviť súžitie muža a ženy i „bez papiera“. 1 respondentka-žena sa vyjadrila, že manželstvo je istá forma záväzku voči inej osobe, spojená s vernosťou, chápatosťou, toleranciou a podobne. Pri otázke č. 4 sme zaznamenali medzi odpoveďami tieto vyjadrenia. Respondentky-ženy uvádzali ako najčastejšie príčiny rozpadu manželstva na prvom mieste neveru, potom rôzne patologické problémy, ktoré sa v manželstve vyskytujú ako napríklad, alkoholizmus, gamblerstvo, drogová ako aj rôzne iné druhy závislostí. Jedna respondentka-žena odpovedala, že veľakrát dôjde po určitom čase k tomu, že sa odhalí rozdielnosť pováh manželov a vyústi to až k záveru, že títo manželia, sa zhodnú v tom, že spoločný život nie je ďalej možný. 2 respondenti-muži odpovedali veľmi jednoznačne a za najčastejšiu príčinu rozpadu manželstva považujú neveru. Na otázku č.5 odpovedali 3 respondentky-ženy, že rodičovstvo si spájajú s veľkou zodpovednosťou v uspokojovaní biologických, psychických ako aj sociálnych potrieb dieťaťa. 1 respondent-muž a 1 respondentka-žena považujú rodičovstvo za synonymum rodiny a 1 respondent-muž vníma rodičovstvo ako poctu zanechať tu po sebe niečo zo seba. V otázke č. 6 padlo jednoznačne zhodné vyjadrenie v tom, že všetci 6-ti respondenti/respondentky zastávajú názor, že plánované rodičovstvo je dôležité. Ako zovšeobecnenú odpoveď by sme mohli uviesť, že plánované rodičovstvo je spôsob, ktorým je možné vytvoriť vhodné podmienky pre príchod dieťaťa a pre jeho následné uspokojovanie všetkých potrieb v plnom rozsahu. Na otázku č.7 odpovedali respondenti rôznorodejšie. 1 respondent-muž a 2 respondentky-ženy odpovedali, že boli a aj sú vedení/vedené k tejto výchove. Doma sa s rodičmi

otvorene rozprávajú otvorene o všetkom čo ich v tejto oblasti zaujíma od intímnych vecí až po rozhovory o problémoch vo vzťahoch. 1 respondent-muž a 1 respondentka-žena odpovedali, že o veciach spojených so sexom ako aj s tým súvisiacom rodičovstve či manželstve sa dozvedeli a hlavne sa o tejto tematike rozprávali s kamarátmi, nakoľko pred rodičmi mali ostych. A 1 respondentka-žena odpovedala, že o téme sexu, rodičovstva, manželstva sa dozvedela veľa informácií z hodín sexuálnej výchovy na základnej škole. Reakcie respondentov/respondentiek, ktoré sme pri rozhovoroch zaznamenali neboli nijako výrazné v tom zmysle, žeby mali respondenti/ respondentky ostych alebo naopak prílišné nadšenie a horlivosť odpovedať na položené otázky. Rozhovory prebiehali veľmi prirodzenej a príjemné atmosfére.

DISKUSIA

Cieľom nášho prieskumu bolo zistiť súčasné postoje adolescentov k manželstvu a rodičovstvu. Snažili sme sa nájsť rozdiely postojov z hľadiska pohlavia. „Vychádza sa tu z predpokladu, že na základe poznania príslušných postojov možno formulovať závery, týkajúce sa budúcej činnosti jednotlivcov i sociálnych jednotiek, rôznej úrovne. Skúmanie postojov bolo a aj v súčasnosti je predmetom záujmu viacerých vied. Z histórie vývinu sociológie vieme, že tento pojem zohral významnú úlohu pri rozvoji empirického výskumu.“ (Výrost, 1989, s.6). Vzhľadom k tomu, že na vytvorenie výberového súboru respondentov/respondentiek dotazníka a rozhovorov sme použili príležitostný výber, nemožno považovať výsledky za reprezentatívne pre celú populáciu adolescentov/adolescentiek.

Súčasný názory respondentov/respondentiek na manželstvo a rodičovstvo sú podľa nás ovplyvnené najmä častými názormi, ktoré momentálne v spoločnosti prevládajú, a ktoré spôsobil akýsi „boom“ nového pohľadu na spolužitie muža a ženy. Nebolo to tak dávno, pár desiatok rokov späť, čo nebolo prípustné, aby muž a žena žili spolu v jednej domácnosti a ešte k tomu vychovávali spoločné dieťa bez uzavretia manželstva. V súčasnosti to nie je nič neobvyklé. Mladí to berú ako jeden z najlepších spôsobov lepšieho spoznávania sa ako uvádzajú aj Sopóci s Búzikom (1995) vo svojej publikácii. Ide o akúsi „predskúšku“ manželstva. Posudzovať či je to správne alebo nesprávne, nebolo cieľom nášho prieskumu. Prieskumné otázky, ktoré sme si stanovili na začiatku prieskumu, boli zistiť ako vnímajú adolescenti manželstvo a rodičovstvo, a zamerať sa na rozdielnosť vnímania z aspektu pohlavia a identifikovať či sú adolescenti vedení k výchove manželstva a rodičovstva. Manželstvo v prevažnej väčšine respondentí/respondentky vnímajú ako formalitu, zväzok dvoch ľudí, bez ktorého sa dá žiť. Zatiaľ čo si rodičovstvo spájajú so zodpovednosťou, záväzkom, poslaním, zmyslom života a podobne. V postojoch respondentov/respondentiek k manželstvu a rodičovstvu rozdiely z hľadiska pohlavia neboli. Z uvedených stanovísk respondentov/respondentiek z nášho výberového súboru nám vyplynulo, že za dôležitejšiu sociálnu rolu považujú rolu rodiča, teda otca alebo matky ako rolu manžela alebo manželky.

Veľké rozdiely medzi respondentmi/respondentkami neboli ani po analýze odpovedí na položku týkajúcu sa antikoncepcie a plánovaného rodičovstva. Pri antikoncepcii zastávali ako respondenti tak aj respondentky názor, že je v súčasnosti dôležitou a veľmi bežnou

ochranou pred nechceným tehotenstvom. Cieľ našej práce nebol postavený na zisťovaní akú formu antikoncepcie najčastejšie respondenti/respondentky využívajú, ale na postoj k antikoncepcii ako takej. Položka spojená s plánovaným rodičovstvom po rozanalyzovaní odpovedí ukazuje postoj respondentov/respondentiek spojený s tým, že ho považujú za dôležité a správne.

Odlíšnosti v postojoch respondentov/respondentiek sa po vyhodnotení dotazníka predsa len ukázali. Najväčší rozdiel v postojoch z hľadiska pohlavia je vidieť pri položke „Dieťa je dôvodom pre uzavretie manželstva“. Viac respondentov-mužov s týmto tvrdením skôr súhlasí zatiaľ čo väčšina respondentiek-žien skôr nesúhlasí. Pri vyhodnocovaní dotazníkov sme si takmer pri všetkých položkách všimli väčšiu rôznorodosť odpovedí u respondentov-mužov. Najviac je to vidieť v položke dotazníka týkajúcej sa predmanželského sexu. Zatiaľ čo respondenti-muži pripisovali predmanželskému sexu prívlastky že je normálny, dôležitý, je osobnou vecou každého, je pôžitkom alebo prihliadali v spojení s ním na význam lásky, respondentky-ženy vo veľkej miere zaujali jednoznačné stanovisko, že predmanželský sex považujú za normálny.

Vzhľadom k tomu, že dotazník bol zrozumiteľný a nenáročný, nebol žiadny problém s vyplňovaním a odpovedaním na jednotlivé položky.

Pri analyzovaní otázky č.7 „Boli ste resp. ste vedený k výchove k manželstvu a rodičovstvu? Ak áno kým?“ z rozhovorov usudzujeme, že výchova k manželstvu a rodičovstvu sa realizuje viac v súčasnosti v rodinnom ako školskom prostredí. Vysvetľujeme si to tým, že v súčasnosti je vo vzťahu rodič-dieťa a naopak oveľa viac otvorenosti ako tomu bolo napríklad pár desiatok rokov dozadu. V našom prieskume sme neskúmali priamo na školách do akej miery alebo či sa vlastne realizuje výchova k manželstvu a rodičovstvu, ale vychádzali sme z tvrdení respondentov/respondentiek. Ako uvádza Prevendárová (2000) výchova k manželstvu a rodičovstvu je v Slovenskej republike integrovaná do niekoľkých premetov, a to napríklad do biológie, etickej či občianskej výchovy. Tu vystupuje do popredia paradox, že výchova k manželstvu a rodičovstvu je súčasťou učebných osnov iných predmetov, hoci má svoje vlastné učebné osnovy, ktoré, ako dodáva Prevendárová (2000) sa sústavne menia. Poslednú ich „aktualizáciu“ odsúhlasilo Ministerstvo školstva Slovenskej republiky júnij 1998 (Učebné osnovy: Výchova k manželstvu a rodičovstvu...).

V diskusii bakalárskej práce by sme chceli porovnať výsledky nášho prieskumu s výskumom, ktorý prebiehal v rokoch 1975-1995 v Spojených štátoch amerických, na vzorke dospievajúcich, pod názvom „Zmeny v postojoch tínedžerov k manželstvu,

rodičovstvu a potomstvu“. A s výsledkami výskumu, ktorý prebehol v roku 1976-1977 vo vtedy ešte Československej socialistickej republike, na vzorke 3500 mladých ľudí vo veku 16-26 rokov (Rozinajová, 1980). Chceme upozorniť, že nie všetky výsledky v oboch výskumoch sú delené z aspektu pohlavia, tak ako ich delíme my v našom prieskume.

Vo výskume z roku 1976-1977 výsledky na položku predmanželský pohlavný život ukazujú, že 76% respondentov/respondentiek pokladá intímny styk, tých čo plánujú vstúpiť do manželstva, za správny. V našom prieskume vychádzame v porovnávaní výsledku z kategórie „uznávam ho, ak je z lásky“, ku ktorej sa prikláňa 8% respondentov-mužov a 4% respondentiek-žien. Pretože sa dá predpokladať, že ak respondenti/respondentky praktizujú predmanželský sex s lásky, uvažujú aj o možnosti vstupu do manželstva. Výsledky výskumu z roku 1976-1977 ďalej ukazujú, že pokiaľ ide o intímny styk partnerov, ktorí neuvažujú o manželstve, 46% respondentov-mužov a 69% respondentiek-žien označilo takýto styk za nemorálny a 54% respondentov-mužov a 31% respondentiek-žien za prirodzený. V našom prieskume pokladá predmanželský sex za normálny, prirodzený 32% respondentov-mužov a 72% respondentiek-žien. Za dôležitý ho v našom prieskume pokladá 24% respondentov-mužov a 16% respondentiek žien. V porovnaní s výsledkami nášho prieskumu by sa dalo povedať, že postoje k predmanželskému sexu sa výrazne v priebehu niečo vyše 30-tich rokoch výrazne zmenili. Ďalšou položkou, ktorú sme porovnali s výsledkami výskumu z roku 1976-1977 boli výsledky odpovedí na položku nášho prieskumu „Antikoncepcia pre Vás je“. Vo výskume v roku 1976-1977 odpovedalo 58% respondentov/respondentiek, že antikoncepcia nie je zo zdravotného hľadiska vhodná pre ženy. Zatiaľ čo v našom prieskume 76% respondentov-mužov a 88% respondentiek-žien považuje antikoncepciu za ochranu pred nechceným tehotenstvom, za dôležitú, v súčasnosti veľmi bežnú. Len 8% respondentov-mužov a 4% respondentiek-žien v nej vidí ako pozitíva tak aj negatíva a 8% respondentov-mužov ju neuznáva, pretože je nepriaznivá a škodí. Tu je aj jeden z prekvapujúcich faktov nášho prieskumu, že škodlivé účinky antikoncepcie si uvedomujú viac respondenti-muži (8%) ako respondentky-ženy (0%). Z porovnania nám vyplynulo, že v súčasnosti sa pristupuje viac otvorenejšie, liberálnejšie a pozitívnejšie ako tomu bolo pred niečo vyše 30-mi rokmi. Výsledky výskumu z roku 1975-1995 ukazujú, že americkí/americké respondenti/respondentky vyjadrovali rešpekt k manželstvu a rodičovstvu. Vyjadrovali sa, že manželstvo a rodičovstvo sú pre nich „veľmi dôležité“. Medzi rokmi 1980-1995 došlo k zvýšeniu z 75% na 78% podielu respondentov/respondentiek, ktorí/ktoré uviedli, že manželstvo a rodinný život sú pre nich veľmi dôležité. V našom prieskume manželstvo za

formalitu považuje 36% respondentov-mužov a 28% respondentiek žien, za vzťah dvoch ľudí ho považuje 12% respondentov mužov a 32% respondentiek žien. Z porovnania vyplýva, že slovenskí/slovenské respondenti/respondentky považujú v súčasnosti manželstvo za formalitu, skôr sa prikláňajú k termínu spoluzitie muža a ženy. Roly manžela/manželky nepripisujú význam „veľmi dôležitá“ zatiaľ čo americkí/americké respondentky manželstvu tento význam počas trvania výskumu v roku 1975-1995 pripisovali.

Porovnanie položky týkajúcej sa rodičovstva v našom prieskume s výskumom z roku 1975-1995 sme došli k tomuto záveru. Vo výskume v rokoch 1975-1995 33% amerických respondentov/respondentiek súhlasilo s vyhlásením „Byť matkou a výchova detí je jedným z najväčších zážitkov aké môže žena mať“. V roku 1975 s týmto tvrdením súhlasilo 37% respondentiek-žien a v roku 1995 43% respondentiek-žien. V tomto výskume zisťovali aj postoje k otcovstvu. S vyhlásením „Byť otcom a výchova detí je jedným z najväčších zážitkov aké môže muž mať“ súhlasilo v roku 1975 45% respondentov/respondentiek a v roku 1995 súhlasilo s týmto tvrdením 36% respondentov/respondentiek. V našom prieskume na položku „Rodičovstvo pre Vás je“ 28% respondentov-mužov a 36% respondentiek žien odpovedalo zodpovednosť, záväzok. Za poslanie, zmysel života a poctu ho považuje 32% respondentov-mužov a 32% respondentiek-žien.

Na základe porovnania dvoch výskumov s našim prieskumom vidíme odlišnosti ako aj zhody. Rozdiel v odpovediach amerických a našich respondentov/respondentiek nie je veľmi výrazný. Domnievame sa, že výraznejšie rozdiely v postojoch k jednotlivým položkám spôsobil skôr čas. Práve časová odstupnosť pri výskume z roku 1975-1995 a výskumu z roku 1976-1977 nám odokryli kryštalizovanie sa zmien v postojoch respondentov/respondentiek, ktoré nám vyšli v našom prieskume.

Záveru ku ktorým sme v našej práci dospeli, naznačujú viaceré podnety pre teoretickú a aplikačnú prax sociálnych pracovníkov/pracovníčok. Je potrebné znovu zohľadniť fakt, že vzhľadom na nižší počet respondentov/respondentiek, nie sú naše výsledky reprezentatívne pre populáciu. Zmysel prepojenia problematiky manželstva a rodičovstva v období adolescencie so sociálnou prácou, sme našli najmä po vyhodnotení položky dotazníka „Manželstvo pre Vás je“ a „Rodičovstvo pre Vás je“, pri ktorých sa respondenti/respondentky vyjadrili, že zatiaľ nad tým nerozmýšľali, keďže sa ich to bytostne nedotýka. Aj keď tieto odpovede v našom prieskume neprevládali, (pri položke v súvislosti s manželstvom takto odpovedalo 4% respondentov-mužov a 20% respondentiek-žien a pri položke v súvislosti s rodičovstvom takto odpovedalo 12%

respondentov-mužov a 16% respondentiek-žien), myslíme si, že v tomto období by už mladý človek mal mať postoj k manželstvu či rodičovstvu. Práve tu vidíme uplatnenie sociálnych pracovníkov/pracovníčok v angažovaní sa do tejto problematiky. Medzi konkrétne odporúčania pre prax, odporúčame vypracovanie brožúr sociálnymi pracovníkmi/pracovníčkami s tematikou manželstva a rodičovstva, ktorá by o všetkom čo je s týmito pojmami spojené. Od možnosti vzniku a zániku manželstva, cez význam rodiny či rodičovstva, až po práva a povinnosti, výhody a nevýhody, úskalia, riziká a možnosti riešenia problémov spojené ako s manželstvom tak aj s rodičovstvom. Význam uplatnenia sociálnych pracovníkov/pracovníčok vidíme i v zrealizovaní odborných prednášok spolu s tímom pedagógov a psychológov, predovšetkým na stredných školách na tému manželstvo a rodičovstvo resp. výchova k manželstvu a rodičovstvu, ktorých náplň by tvoril obsah už spomínaných brožúr. Hlavný zmysel angažovania sa sociálnych pracovníkov/pracovníčok v tejto problematike vidíme najmä v poskytovaní komplexných informácií vzťahujúcich sa k manželstvu a rodičovstvu, čo v konečnom dôsledku môže slúžiť aj ako poradenstvo. S tým spojené zmiernovanie akejsi straty významu rodiny, minimalizovanie urýchlených nepremyslených vstupov do manželstva a následných rozvodov, minimalizovanie počtu samostatne vychovávajúcich rodičov a podobne. Uplatnenie sociálnych pracovníkov/pracovníčok vidíme najmä vo vytvorení dimenzie novej modernej sociálnej práce v sociálnom poradenstve pre rodičov a deti. Ako uvádza Gabura (2005) sociálne poradenstvo pre rodičov sa zameriava najmä na problémy súvisiace so zlyhávaním funkčnosti rodiny, so poruchami rodičovstva alebo napríklad s absenciou emočných kontaktov a podobne. Sociálne poradenstvo pre deti podľa Gaburu (2005) okrem iného je zamerané aj na deti, ktoré majú problémy a zlyhávajú v oblasti sociálnych vzťahov. Práve tu je možno priestor aj pre vytvorenie akejsi novej dimenzie v oblasti sociálnej práce v poradenstve, práca s rodičmi a deťmi, ktorá by sa najskôr už od útleho detstva venovala sexuálnej výchove ako aj výchove k manželstvu a rodičovstvu a vedenia k nim detí už od malička, cez riešenie problémov dospelých či už v spojení s rodinou alebo bez nej, až k akýmisi prípravám na manželstvo a rodičovstvo.

ZÁVER

Prácu s názvom „Postoje adolescentných mužov a žien k manželstvu a rodičovstvu z hľadiska pohlavia“ sme spracovali dostupnými metódami. Zistili sme názory adolescentných respondentov/respondentiek výberového súboru na manželstvo a rodičovstvo. Manželstvo v prevažnej miere vnímajú ako formálny vzťah dvoch ľudí, zatiaľ čo rodičovstvo spájajú so zodpovednosťou, záväzkom, zmyslom života či poctou. Z výsledkov získaných uskutočneným prieskumom a stanovisk adolescentných respondentov/respondentiek nášho výberového súboru k manželstvu a rodičovstvu si dovoľujeme tvrdiť, že za dôležitejšiu sociálnu rolu považujú rolu otca/matky ako rolu manžela/manželky. Výrazné diferencie postojov k manželstvu a rodičovstvu z aspektu pohlavia sa neukázali. Výraznejšie rozdiely sme zaznamenali v položke s názvom „Dieťa je dôvodom pre uzavretie manželstva“, kde respondenti/respondentky mali zaujať stanovisko zo škály. Väčšia väčšina adolescentných respondentov-mužov úplne alebo skôr súhlasia, zatiaľ čo väčšia väčšina adolescentných respondentiek-žien skôr alebo úplne nesúhlasia. Prekvapujúci pre nás bol aj fakt, že vyjadrenia adolescentných respondentov-mužov boli oveľa rozmanitejšie ako vyjadrenia adolescentných respondentiek-žien takmer vo všetkých položkách dotazníka. Počas vyhodnocovania dotazníka sme spozorovali, že väčšina respondentiek-žien odpovedali jednoslovné a veľmi jednoznačne a dá sa povedať, že aj výstižne, v porovnaní s respondentmi-mužmi, ktorí k svojmu stanovisku veľakrát pripísali k položkám aj vlastné názory alebo dôvody prečo zastávajú daný názor. Zarazil nás aj fakt, že pomerne veľa respondentov-mužov ako aj respondentiek-žien sa na položku spojenú s vnímaním manželstva ako aj rodičovstva vyjadrili, že zatiaľ nad manželstvom/rodičovstvom nerozmýšľali, keďže sa ich to bytostne nedotýka. Práve toto sa stalo oporným bodom, o ktorý sme sa opreli pri hľadaní prepojenia tejto problematiky so sociálnou prácou, a práve tu nachádzame uplatnenie sociálnych pracovníkov vo vedení a rozvíjaní výchovy k manželstvu a rodičovstvu v spolupráci s tímom odborníkov z oblasti pedagogiky a psychológie. Domnievame sa, že postoje adolescentov k manželstvu a rodičovstvu v súčasnosti majú veľký dopad na význam rodiny, ako aj na demografickú dynamiku v celej spoločnosti a to nielen v súčasnosti, ale hlavne do budúcnosti. Preto si myslíme, že je nesmierne dôležité venovať sa tejto skupine mladých ľudí, nakoľko adolescentom nie je venovaná dostatočná pozornosť. To bolo aj jedným z úskalí pri písaní tejto bakalárskej práce. Nie je veľa literatúry s touto problematikou, ktorá by sa bytostne

dotýkala práve adolescentného obdobia. Myslíme si, že práve v adolescentnom období by mali byť adolescentným mužom/ženám predkladané informácie o úskaliach, rizikách, výhodách, nevýhodách, právach a povinnostiach manželstva a rodičovstva minimálne ako forma poradenstva, čím bude možné minimalizovať rozvodovosť mladých manželstiev alebo výchovy dieťaťa len jedným rodičom a podobne.

Na záver by sme chceli dodať, že adolescencia je obdobím, kedy si mladý človek formuje a okresáva svoju osobnosť takmer do konečnej podoby. Preto je nesmierne dôležité, najmä v tejto fáze jeho životného obdobia, poskytovať mu čo najviac informácií so zameraním na manželstvo a rodičovstvo, keďže sa stanú po prekonaní adolescentného obdobia pre neho veľmi aktuálnou témou. Tým, že bude dostatočne informovaný o všetkom čo je spojené v súčasnosti s touto problematikou, zabránime bezhlavému vrhnutiu sa do manželstva či rodičovstva s negatívnym výsledkom.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

- BADINTER, E. 1998. *XY Identita muža*. Bratislava: Aspekt, 1998. 211 s. ISBN 80-85549-10-7
- DUSEK, B. J. 1996. *Adolescent Development & Behavior*. 3 rd. ed. New Jersey: Prentice Hall Upper Saddle River, 1996. ISBN 0-13-362922-8
- FERJENČÍK, J. 2000. *Úvod do metodologie psychologického výzkumu*. Praha: Portál, 2000. 255 s. ISBN 80-7178-367-6
- GABURA, J. 2005. *Sociálne poradenstvo*. Bratislava: Občianske združenie Sociálna práca, 2005. 222 s. ISBN 80-89185-10-X
- GRAVELLE, K. – CASTRO, N. – CASTRO, CH. 2004. *Čo sa deje tam dole?*. Bratislava: Columbus, 2004. 126 s. ISBN 80-7136-098-8
- JANOUCHOVÁ, K. 2007. *O láske a sexu*. Praha: Akropolis, 2007. 240 s. ISBN 978-80-86903-41-5
- JUSZCZYK, S. 2003. *Metodológia empirických výskumov v spoločenských vedách*. Bratislava: IRIS, 2003. 137 s. ISBN 80-89018-13-0
- KARSTEN, H. 2006. *Ženy- muži*. Praha: Portál, 2006. 183 s. ISBN 80-7367-145-X
- MATĚJČEK, Z. 1996. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. 2. vydanie. Praha: Portál, 1996. 143 s. ISBN 80-7178-320-X
- MATEJOVIČOVÁ, B. A KOL. 2007. *Biológia detí a školská hygiena*. 3. vydanie. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa, 2007. 162 s. ISBN 978-80-8094-113-0
- MOISEJOVIČ CHODAKOV, N. 1986. *Mladým manželom*. 7. vydanie. Martin: Osveta, 1986. 168 s. 70-027-86
- O SEXUALITE. 1983. Bratislava : SÚV SZM, 1983. 211 s. 73-083-83
- ONDREJKOVIČ, P. 2007. *Úvod do metodológie spoločenskovedného výskumu*. Bratislava: VEDA, 2007. 245 s. ISBN 978-80-224-0970-4

- POLI,O. 2008. *Srdce otca*. Bratislava: Don Bocso, 2008. 191 s. ISBN 978-80-8074-082-5
- PREVENDÁROVÁ, J. 2000. *Výchova k manželstvu a rodičovstvu*. Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 2000. 121 s. ISBN 80-08-02933-1
- PŠENIČKA,O. 1998. *Trblietanie dotyku: Výchova k rodičovstvu a láske*. 2.vydanie. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška,1998. 346 s. ISBN 80-88795-14-1
- ROZINAJOVÁ, H. 1980. *Sex- Manželstvo- Rodičovstvo*. Martin: Osveta, 1980. 192 s. 70-095-80
- ROZINAJOVÁ, H. 1992. *Základy rodinnej výchovy*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1992. 188 s. ISBN 80-08-01310-9
- ŘÍČAN,P. 2004. *Cesta životem*. Praha: Portál, 2004. 390s. ISBN 80-7178-829-5
- SCHNABL, S. 1988. *Muž a žena intímne*. 5. vydanie. Martin : Osveta, 1988. 326 s. 70-004-88 MAŽ
- SCHWANITZ,D. 2001. *Muži. Výzkum živočíšneho druhu*. Praha: Prostor, 2001. 332 s. ISBN 978-80-7260-212-4
- SCHWENGELER, B.- SCHWENGELEROVÁ, Y. 1993. *Slasti a strasti výchovy*. Ostrava: Ethos, 1993. 156 s.
- SOPÓCI, J.- BÚZIK, B. 1995. *Základy sociológie*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1995. 124. S. ISBN 80-08-00042-2
- STEINBERG, L. 1993. *Adolescence*. 3.rd.ed. New Baskerville: McGraw-Hill Companies, 1993. ISBN 0-07-061218-8
- STOPPARDOVÁ, M. 2002. *Intímna rukoväť pred dievčatá*. 2. vydanie. Bratislava: Ikar, 2002. 125 s. ISBN 80-551-0255-4
- STRIŽENEC, Š. 1996. *Slovník sociálneho pracovníka*. Trnava: AD. 1996. 255s. ISBN 80-967589-0-X
- VAGNEROVÁ,M. 2000. *Vývojová psychologie. Dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 200. 522 s. ISBN 80-7178-308-0

VÝROST, J. 1989. *Sociálno-psychologický výskum postojov*. Bratislava: VEDA, 1989. 337s. ISBN 80-224-0054-8

ZÁKON O RODINE SK. 2005. Žilina: Poradca, 2005. 56s. ISBN 80-89213-08-1

Internetové odkazy

Changes in Teen Attitudes Toward Marriage, Cohabitation and Children 1975-1995. [online]. 2000, [22-3-2010]. Dostupné na internete: <http://www.virginia.edu/marriageproject/pdfs/print_teenattitudes.pdf>.

(Účebné osnovy .Výchova k manželstvu a rodičovstvu...) [oline]. [30-3-2010]. Dostupné na internete: <http://www.statpedu.sk/documents//16/pedagogicke_dokumenty/gymnazium/ucebne_osnovy/osemrocne/UO_Vychova_k_manzelstvu_a_rodicovstvu.pdf>.

PRÍLOHY